

doba čas, ko se je učiteljski stan spontano otresel političnega jerobstva.

Potem pride doba, v kateri živimo sedaj. To je doba, o kateri je težko govoriti, ker je še nezaključena. Vedeti moramo, da se zdaj godijo stvari, ki bodo zelo izpremenile ljudsko mišljenje. Vsa znamenja kažejo, da je nekaj nehalo živeti in da se na drugi strani pojavlja nekaj novega. Točna označba bi bila odkrita beseda, ki pa začasno še ni na mestu. Eno pa je: bolj kot kdaj prej se je učiteljska skupnostna zavest izkazala v zadnjem času. Stanovska organizacija se je dokopala do tistega mesta, ki ji gre. Če ne dosega uspehov, ki bi odgovarjali njeni moči, ne smemo pripisovati tega organizacijskemu vodstvu, ampak svojevrstni politični strukturi naše okolice, predvsem pa svetovni gospodarski stiski. Neverjetna bolečina polna stran našega stanu je pa še vedno vmešavane nepoklicanih faktorjev v učiteljske zadeve. (Primeri: afera Steblovnik in drugo!) Kakor je to težka stvar, bi se dala rešiti z naše strani na hudo preprost način, da bi se namreč vsak posameznik med nami zavedal, da je predvsem učitelj in samo učitelj. No, so pač ljudje ljudje in marsikdo si skuša ustvariti boljši položaj na račun drugih. Preko takih slučajev mora iti učiteljsko zbalostno ugotovitvijo, da posamezniki pač še niso zreli za resnično samostojnost in da ne znajo preložit z grenko tradicijo ukrivljenih hrbtov.

Torej bi bila kratka zgodovinska podoba našega stanu sledeča:

Najprej človek z majhno izobrazbo, ki je moral biti mežnar in organist, a ne samo iz hlapčevstva, ampak še večkrat iz skrbi za kruh. Počasi se je iz tega stvorila prava učiteljska podoba, otrok z nesamostojnim mišljenjem, ki so ga posamezne skupine rabile za kline na lestev, da so splezale do svoje moči. Prelom s takimi razmerami je došel do svoje odločilne faze šele v najnovejši dobi, ko se je z vso silo pokazala potreba enotne stanovske organizacije. Odslej je osnova, iz katere raste vse delo, neodvisna organizacija.

To bi bil zunanji razvoj, tako rekoč bolj politična stran, ki je pa ravno za naš stan tako značilna, da sodimo lahko na podlagi nje vse ostalo učiteljevo udejstvovanje. Dokler je učiteljsko tesno zvezano s političnimi skupinami, se prav za prav ne pozna, da obstoja v narodu kot homogene enota s posebnim poslanstvom. Samo ob sebi je umevno, da tudi v enotnosti učiteljskega stanu ne sme trpeti svetovno in politično naziranje posameznikov.

Odnos učiteljskega stanu kot takega do najvažnejših osnov človeškega življenja se je pač izpreminjal pod najrazličnejšimi vplivi, tako da je težko dognati, do kje sega resnično učiteljevo mišljenje in kje začenja nasilna priklonitev k določeni miselnosti.

Orientiranost do Boga, religije in sploh do večnostnih idealov je bila v bistvu v vseh dobah enaka. Pripadnost k določeni politični skupini, oziroma zunanje izvrševanje verskih dolžnosti še ne moremo označevati in sprejemati za izraz resničnega notranjega ustvovanja in notranje urejenosti. Prav verska miselnost se je večkrat izrabljala kot označba in delila učiteljsko v dobro in slabo kategorijo. Res je, da široke učiteljske plasti niso globoko verne, da so sploh preveč pasivne napram verskemu življenju, res je tudi, da je v preteklosti tudi v učiteljskih vrstah pala marsikatera beseda proti veri, toda življenje je tako, da se verstva ne da ubiti s političnimi persekucijami, ampak samo z dobrim vzgledom in z aktivnostjo katoliških tovarišev. Kolikor bodo katoliški učitelji v učiteljski organizaciji storili, toliko bodo pomenili. Tudi to je del katoliške akcije. Najhuje in najtežje pa je in je to tudi stvar, ki se rada maščuje, označiti kakega človeka oziroma kako skupino kratkotalo za brezversko, kakor se je to delalo v pretekli dobi. Naše politično katolištvo je v resnici marsikoga odbilo od Cerkev. Saj ni pridnih Janezkov in hudobnih Miheev, saj smo menda vsi ljudje. Za katoli-

škega učitelja pa velja parola: Delaj, delaj, delaj!

Vidno se pa opažajo posledice deklaracijske dobe v razmerju med katoliškim in nekatoiškim učiteljem ravno radi verskega življenja. Od začetka se je vse balo, da bo naše katolištvo coklja, ob katero se bodo tovariši spodtikali. To ni res! Dogajajo se res neprijetni slučajji, toda so hudo redki. Ponajveč jih pa povzročajo fanatiki, bodisi z naše, bodisi z druge strani. O tem pa molčimo. Saj poznate tisti izrek: Gorje ljudstvu, kjer imajo fanatiki prvo besedo in ni nikogar, ki bi imel drugo besedo.

Katoliška misel uživa v stanovski organizaciji svobodo in spoštovanje. Izvzeti so slučajji, ki niso odvisni od organizacije, ampak od drugih faktorjev. To pa je gotovo, zmage nam ne bo nihče pritrlesel v naročje in bi bilo tudi neumno. Kdor hoče biti upoštevan, mora dati in se boriti, boriti...

Potem pride k vsemu še odnos do ljudstva in ljudskega življenja. Bodimo si odkriti, tistega ne more slovenskemu učitelju nihče očitati, da ljudstva ne ljubi ali da zanj ne dela. Saj je to neka stvar v vsakem izmed nas, ki obstoja že od začetka in je ni treba še posebej buditi z navodili, odredbami in poslanicami. Slovenski učitelj, ponovno poudarjam, je živel in živi z ljudstvom. Orientiran je bil vedno narodno in bi se njegovo delo še bolj poznalo, če bi nekaterim ljudem ne bilo veliko do tega, da to delo čim bolj ponižajo in podcenijo. Posebno velja to za zadnji čas. Odkrito namreč povem in tudi mogočnjaki, ki hočejo biti voditelji, to dobro čutijo, da se namreč učitelj bori za ljudstvo, za vsakega človeka. Potreboval jih bo v dnevih, ki prihajajo.

Nekoliko šibkejša je bila učiteljska socialna orientacija. K temu je pripomogla veliko naša meščanska vzgoja.

Da ne bi imel čuta za socialno pravičnost in brezupno stanje malega človeka, tega ne moremo trditi o učitelju. Toda današnji dan zahteva nekaj več kot usmiljenje, zahteva pravico.

Spet pogledimo odkrito resnici v obraz!

Pred nami se godi nekaj, čemur pravimo gospodarska kriza. Sklicujejo ankete, izdajajo odredbe, vse zastonj.

Jedro mora biti nekje drugje.

Doba kapitalističnega sveta umira. Okoli umirajočega bolnika je vse bolno. Vsa zdravila so zastonj. Kadar dere voda skozi nešteto lukenj v staro ladjo, ni več pomoči. Ladjo je treba zapustiti in ustvariti novo.

In o tisti novi ladji sanja svet. Prav za prav tudi pripravlja že.

In če bodo vsi drugi stanovi, učitelj ne sme biti tisti, ki bi zamudil vlak.

S tem zaključujem.

Največja naša slabost je ta, da je naša socialna orientacija tako plitka in šibka kot malokaj Pustimo fraze, s katerimi nas pitajo, pustimo stvari, ki morajo že umreti, ker je tak čas, posvetimo svoje moči neznosnemu položaju kmetijskega in delavskega ljudstva. Stati je treba v areni življenja, ne pa v areni filozofskih razprav

Več ni treba povedati.

MIROSLAVA LEITGBER LJUBLJANA, JURČIČEV TRG ŠTEV. 3. Izdelovanje ročnih in strojnih vozenin. Predtiskarija in izdelovanje šablon. Založba DMC in vseli potrebščini za vozenje in predtisk.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 7

priloga svojo bogato zalogo manufakturnega blaga prvovrstnih čevljev, nožičev in angloškimi tovarni. Delovni nameštaji določeni za obrabe proti predložitvi legitimaci.

Prosveta v banovinskih proračunih za 1932./33.

Kakor smo v članku o prosveti v drž. proračunu za 1932./33. napravili kratek pregled tega proračuna v primeri z državnim proračunom za leto 1931./32, tako prinašamo tudi pri razgovoru o prosveti v letošnjih banovinskih proračunih predvsem kratek pregled teh proračunov v primeri z lanskimi v splošnem oziru, kakor tudi z ozirom na prosveto posebej. Tak pregled nam zlasti služi, da vidimo, za koliko so v proračunih posameznih banovin porasle ali padle potrebe za prosveto, oziroma, v koliko so se mogle upoštevati pri danih priikah s splošno tendenco zmanjšanja tudi vseh samoupravnih proračunov za tekoče proračunsko leto.

Zato predvsem prinašamo pregled celokupnih banovinskih proračunov za 1932./33. v primeri s proračuni za 1931./32.

Table with 4 columns: banovina, v l. 1931/32, v l. 1932/33, Zmanjšanje (povečanje) v %. Rows include Dravska, Savska, Vrbaška, Primorska, Drinska, Zetska, Dunavska, Moravska, Vardarska, and Skupno.

Tendenco zmanjševanja banovinskih proračunov je iz tega pregleda jasna; povečan je proračun za Savsko banovino, kar so neodložno zahtevale zlasti potrebe tehnične in zdravstvene značaja in banovinski dolgovi.

V naslednjem na isti način prinašamo pregled vsot, določenih za prosvetne oddelke:

Table with 5 columns: banovina, 1931/32, 1932/33, v %, 1931/32, 1932/33. Rows include Dravska, Savska, Vrbaška, Primorska, Drinska, Zetska, Dunavska, Moravska, Vardarska, and Skupno.

Odstotek povečanja, oziroma zmanjšanja vsote, določene v posameznih letošnjih banovinskih proračunih, nam kaže kaj zanimivo variacijo. Med najdosednejšimi je zmanjšanje pri proračunu Dravske banovine, ki je kolikor toliko vzporedno s splošnim zmanjšanjem proračuna. Občutno zmanjšanje proračuna prosvetnih oddelkov prikazujejo proračuni Vrbaške, Drinske in Vardarske banovine, največje pa proračun Savske banovine. Nasprotno opažamo povečanje pri proračunih Zetske, Dunavske in Moravske banovine, čeprav so njihovi proračuni v celoti zmanjšani (posebno močno za Moravsko banovino).

Po tem splošnem pregledu se lotimo lahko podrobnejše razprave, ki naj se nanaša v glavnem le na proračune za tekoče proračunsko leto.

Ako pregledujemo banovinske proračune, vidimo, da se nanašajo na narodno prosveto predvsem vsote, pokazane v poglavjih

prosvetnih oddelkov. Razen na teh mestih pokazane pa služijo obči narodni prosveti še vsote v raznih drugih poglavjih, tako da moremo deliti to svoje poročilo na dva dela, ki jih zaznamujemo sledeče: A) prosveta v ožjem smislu, t. j. vse, kar je predvideno v poglavjih prosvetnih oddelkov, in B) prosveta v širšem smislu, kjer hočemo pregledati izdatke za specialno šolstvo in specialno narodno izobrazbo po ostalih poglavjih (za soc. pol. in nar. zdravje, za poljedelstvo, za trgovino in industrijo). Pregledu B) hočemo dodati tudi skupno vsoto izdatkov za narodno prosveto v širšem smislu iz preteklega proračunskega leta

Table with 2 columns: Din, and list of items with amounts. Includes Osebnih izdatki, Banovinski šolski odbor, Stvarne potrebščine pomož. šol, etc.

Table with 2 columns: Din, and list of items with amounts. Includes Osebnih izdatki, Razne potnine, Upravni stroški srednjih šol, etc.

Pri naročilih potom Učit. gosp. poslovalnice upoštevajte knjigarno Učiteljske tiskarne!

LISTEK Poročilo o nastopu našega UPZ na I. slovenskem pevskem festivalu.

Ob priliki I. slovenskega pevskega festivala, ki se je vršil v proslavo 60-letnice ljubljanske Glasbene Matice, je nastopil tudi naš pevski zbor. O zboru, njegovem delovanju in nastopu so pisali časopisi sledeče:

»Jutro« z dne 17. maja 1932.: Tretji del sporeda je zavzela produkcija učiteljskega zbora JUU Dravske banovine, ki ga že skozi toliko let vodi od uspeha do uspeha Srečko Kumar. Docela nerazumljivo mi je, kako more naše učiteljsko poleg svoje naporene vsakodnevnne dolžnosti najti še toliko idealizma in toliko nezmisljive energije, da nam v svojem zboru predstavlja sedaj tako reprezentativno četo vnetih propovednikov sodobne zborovske glasbe. V današnjih časih, ko je skrb za vsakdanji kruh podesetorena, je delo teh pionirjev kulture gigantsko. Ni možno zanikati, da je učiteljsko edini naš sloj, ki v zvezi vedno množičem se težkočam in oviram vrši svojo prostovoljno si nadeto nalogo

s fanatično zavzetostjo in ki si ne da vzeti vere in zaupanja v boljšo bodočnost, katero gradi samo s svojim kulturnim udejstvovanjem. Njihov nedeljski nastop je znova dokazal prožnost in inteligenco zbora, ki se ne straši tudi najtrših orehov zborovske literature, kot je n. pr. Kogojeva »Vrabc in strašilo«. Izvajal je Lajovčevo »Bolest kovača« in »Zelenega Jurija« istega skladatelja, pri kateri je solopart pela ga. Bernot-Golobova, nadalje omenjeno Kogojeva, kateri je že pred leti prinesel isti zbor na ljubljanskem koncertu zasluženi uspeh, ter Adamičevi »Vragova nevesta« in »Potrkan ples«.

Popoldanski koncert je dostojno zaključil niz festivalskih koncertov Glasbene Matice ter je pokazal visoki nivo glasbene kulture vseh treh nastopajočih pevskih zborov. Posetilo je tudi to prireditve zastopstvo vseh izvenljubljskih posetnikov festivalskih svečanosti.

»Slovenec« z dne 17. maja 1932.: Nazadnje smo slišali še naš učiteljski pevski zbor. Za nastop si je izbral dve Lajovčevi pesmi: »Bolest kovača« in »Zelenega Jurija«, težko Kogojeva, »Vrabc in strašilo« in Adamičevi »Potrkan ples« ter »Vragova nevesta«. Pri »Zelenem Juriju« je pela solistovski del ga. Bernot-Golobova. Učiteljski zbor je bil v najboljši formi. Ko smo ga primerjali z obema tujima zboroma, smo šele prav znali ce-

niti njegove vrline. Tudi učiteljski zbor je žel za svoje izvajanje viharno odobravanje. — T.

»Slovenski Narod« z dne 17. maja 1932.: K sklepu je pod vodstvom g. Srečka Kumarija zapel pevski zbor našega učiteljskega pet slovenskih mešanih zborov: Lajovca »Bolest kovača« in »Zeleni Jurij«, Kogojeva »Vrabc in strašilo«, najtežjo pesem celega sporeda, in moji dve »Vragova nevesta« in »Potrkan ples«. Tudi pevski zbor JUU je svojo nalogo izvršil veledostojno, bravurozno in umetniško dovršeno.

Ada je odšla.

(Adi Ölhoferjevi, učiteljici v Toplicah pri Zagorju, v slovo.)

Ada. ! Z veseljem smo vzklakale Tvoje ime vse po vrsti: — Abi, Vida, Mara... — kadar smo Te sprejemale na pragu naših učiteljskih sobic. Prinesla si vselaj v nje in tudi v naša srca neko nedopovedljivo razpoloženje. Bila si vsa z nami. Tvoj nasvet je bil vselaj dober in pošten. Prišla si, kadar si slutila, da moreš pomagati.

Kaj nam je bila Ada, boste vedeli najboljše ve in vi, ki ste bili do konca z njo v zakajeni dolini zagorske Moje besede pa so spomini, več let stari spomini.

Občudovanja vredno je bilo njeno drobno telesce, ki ni in ni hotelo kloniti naporu in je vestno prinašalo žrtve svojemu poklicu. Prelepa je bila njena duša, v trpljenju izčiščena.

Ada je znala vse, a najlepše od vsega je bila njena kolegijalna požrtvovalnost in njena ganljivo nesebična postrežljivost.

Kako prisrčne so bile francoske, italijanske, klavirske, glasbene in ne vem kakšne ure še, ki nam jih je »dajala« Ada, vesele in tako polne vsebine.

Sedaj pa je Ada odšla — za vedno. Mesto nje bodo prišli drugi v zakajeno dolino. Žrtvovali se bodo in delali — Ade pa ne bo več. Morda jo boste še našle ve, ki vam je bila najbližja in vam sedaj prevelika bolest ne da govoriti. Mislim, da bi jo mogle najti tam na sončnem hribu ob Savi, tam, kjer raste rododendron. Ada je ljubila sonce in dišeče cvetje. Ada je odšla — upajmo — v lepše doline. Samo lep spomin naj ostane po njej v nas; spomin na prelepo dušo, ki je sijala iz lepih modrih oči, na belo pravilico njenih tankih prstov, ki so božali bele tipke in budili v nas viharje čustev in prelepa hrepenjenja.

Ada, Ti naš beli spomin iz črne doline, sanjaj pokojno!

Eluša.